

**INSTRUCCIÓ DE L'EXPEDIENT
PER NOMENAR
FILL IL·LUSTRE DEL MUNICIPI D'ALGAIDA A
PERE LLULL FULLANA
DARRER BATLE DE LA SEGONA REPÚBLICA ASSASSINAT
EN EXERCICI DEL SEU CÀRREC**

En sessió plenària de dia 2 de juliol de 2021, l'Ajuntament en ple i per unanimitat va acordar iniciar la tramitació de l'expedient per anomenar Fill Il·lustre del municipi d'Algaida a Pere Llull Fullana en reconeixement de qui fou el darrer batle republicà.

El protocol que estableix el reglament d'honors i distincions, en l'apartat sobre les distincions honorífiques municipals, article 4a exposa:

«El títol de fill/a il·lustre: l'Ajuntament d'Algaida el pot atorgar a la persona natural o veïna del terme municipal d'Algaida, a la qual es vol reconèixer i agrair allò que ha donat o ha fet per a qualcuna de les comunitats del terme, tant a nivell material, com social o cultural; o bé persona natural del terme que ha destacat de forma singular en el camp de l'art, de la ciència o de les lletres».

Seguint el procediment que el mateix reglament estableix a l'article 5, en el qual s'especifica la necessitat que s'instrueixi l'oportú expedient que acrediti els mèrits i circumstàncies de la persona a la qual es vulgui distingir.

Margalida Garcias Simón, nomenada com a regidora instructora de l'expedient, dona trasllat de totes quantes actuacions existeixen sobre Pere Llull Fullana i que el fan mereixedor del títol de Fill Il·lustre del municipi d'Algaida.

JUSTIFICACIÓ

Les tasques d'excavació i exhumació dutes a terme per l'empresa ATICS, els mesos de juliol i agost de 2020 dins el segon Pla de Fosses del Govern de les Illes Balears, van revelar la identitat de Pere Llull Fullana, batle republicà d'Algaida, desaparegut des del 17 d'agost de 1936 a Manacor. Les seves restes es van localitzar a la fossa número 2 del cementeri de Son Coletes. La comparativa d'ADN entre familiars i les restes localitzades donaren una alta coincidència de relació per línia materna. A aquest resultat, s'hi afegeix l'estudi antropològic, que va determinar definitivament que la persona identificada és Pere Llull Fullana, atès que les restes corresponen a un individu masculí d'entre 25 i 30 anys. Pere Llull tenia 28 anys quan va morir.

El 4 de juliol de 2021, es varen entregar als familiar les restes de Pere Llull al cementiri de Son Coletes. Posteriorment, després de rebre els respectes de la Corporació Municipal i dels ciutadans de la vila d'Algaida a la sala de plenaris de la Casa de la Vila, foren traslladades al cementiri d'Algaida on es va retre un acte d'homenatge a Pere Llull per part de l'Ajuntament d'Algaida, del Govern de les Illes Balears, el Consell de Mallorca i l'Associació de Memòria Històrica.

PERE LLULL FULLANA (1908-1936)

De malnom «Serral» i «Tiró» era fill de Pere Llull Mudoy i de Margalida Fullana Pizà. Va néixer a Algaida, al carrer del Campet núm. 30, a les quatre hores de dia 20 de maig de 1908. Fou el petit de quatre germans: Catalina i Francisca i Antoni. Casat amb Francesca Miralles, no tingueren fills. Tenien botiga i negoci de productes agrícoles al carrer de Sant Joan.

L'EUFÒRIA REPUBLICANA (1931-1933)

Amic de Pere Capellà i Roca, de ben joves, segons sembla, participen de l'esdeveniment polític del moment: la proclamació de la Segona República. Formaven part de la joventut d'esquerres que sorgí a Algaida que anunciava nova manera de viure i de veure les coses. Pere Fullana Puigserver ho explica en la biografia de Pere Capellà que publicà l'any 2005.

«L'horabaixa del 14 d'abril de 1931, es conegué a Algaida la nova de la proclamació de la II República. Un grup nombrós de joves algaidins, estudiants i jornalers, congregats al carrer de la Tanqueta, recorregué el carrer Major fins a la Plaça de la vila. Es manifestaren amb la banda de música i celebraren públicament el naixement del nou règim. Sembla que aquests joves eren liderats per Pere Capellà, i entre ells hi havia Pere Llull Fullana, tenia 23 anys».

Els inicis de la República no varen ser fàcils a Algaida. Els republicans devien estar en minoria a l'Ajuntament, atesos els conflictes constants i la falta permanent de consens que es manifestava als plenaris, entre els anys 1931 i 1932. Davant aquest fet, els joves ben aviat s'adonen de la necessitat d'afiliar-se als partits polítics. El 22 de febrer de 1932, l'agrupació del Partit Republicà Radical Socialista presenta els seus estatuts al Govern Civil, i en sol·licita l'aprovació, quedant inscrita el 30 d'abril d'aquell mateix any. El desembre de 1932, l'Agrupació comptava amb 102 afiliats. Antoni Fullana fou elegit president, Pere Capellà vicepresident i Pere Llull secretari. Aquesta va ser la primera afiliació política de Pere Llull de la qual tenim constància.

Com a partit, organitzen diversos actes públics a Algaida:

«P. R. Radical Socialista. Sr. Alcalde: Siendo presidente de la agrupación R.R.S le ruego nos conceda permiso para dar un mitin de propaganda de nuestros ideales en el Hostal llamado can Fideu carretera Manacor, el dia 4. Salud y República. El secretario PEDRO LLULL».

Ofici sense data dirigit al batle: Registre d'entrada 335, AMA, lligall 249. (P. Fullana, p. 143).

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

Dia 14 d'abril de 1932, en commemoració del primer aniversari de la República, varen convocar un míting a la Plaça d'Algaida en el qual intervingueren Pere Llull Fullana, Jaume Comas Cladera i Pere Capellà Roca.

BIENNI NEGRE (NOVEMBRE 1933 - FEBRER 1936)

A finals de novembre de 1933, la situació dels partits republicans a Mallorca estava marcada per la decepció i el sentiment de fracàs polític, sobretot després de la derrota electoral a les eleccions generals de 22 de novembre de 1933. Amb la derrota, a Algaida, el republicanisme d'esquerres també entra en crisi, sobretot arran de la dimissió del batle Antoni Mulet Gomila i amb la formació d'un nou consistori presidit per Pere Janer Rafal. Els nous governants intentaren anorrear políticament i socialment la gestió i el model impulsat pel republicanisme d'esquerres.

Entre 1933-1936, com amic de Pere Capellà, va participar en la formació d'Esquerra Republicana que es va constituir com a oposició de l'Ajuntament, presidit en aquell moment per Pere Janer.

Des de finals de 1933 i durant el començament de 1934 es produeixen contactes per formar un nou partit que aglutinàs les forces republicanes perquè urgia reconstruir la unitat de l'esquerra. Neix Esquerra Republicana. Pere Capellà que havia participat en la creació del partit Republicà de Mallorca, va liderar la creació de la formació a Algaida. Sol·licita autorització a l'Ajuntament d'Algaida el 12 d'abril de 1934 per celebrar una Junta general de l'Agrupació PRRS en la qual s'especifica que el tema a tractar era l'ingrés d'aquesta en una nova formació anomenada Esquerra Republicana Balear. L'endemà, en un segon ofici, demana permís per celebrar la festa del 14 d'abril amb un ball a la Plaça de la vila, però el permís és refusat. Aquesta denegació provoca aldarulls a càrrec de representants d'esquerres en el plenari celebrat el 12 d'abril de 1934. Aquell dia Pere Capellà va ser multat amb 25 pessetes «*por proferir gritos y turbar el orden durante la sesión*», juntament amb 10 algaidins més que foren sancionats amb 15 pessetes, entre ells Pere Llull Fullana.

L'agrupació d'Algaida d'Esquerra Republicana Balear fou aprovada definitivament el 19 de febrer del 1935. Tenia el domicili social a la Plaça de la República n. 11, i comptava amb una agrupació juvenil de menors de trenta anys. Entre els afiliats hi consta Pere Llull Fullana.

No foren temps fàcils per l'esquerra algaidina sense Pere Capellà al capdavant, perquè s'havia traslladat a Barcelona a finals de setembre de 1934. Durant els mesos d'octubre a desembre de 1935 s'hauria produït una excisió profunda en la direcció de l'agrupació d'ERB d'Algaida. Alguns dels dirigents més significatius deixaren Esquerra i constituïren l'Agrupació Socialista d'Algaida el desembre de 1935. El qui no va deixar la militància d'Esquerra Republicana va ser en Pere Llull.

A Algaida, al començament de 1936, hi havia tres organitzacions republicanes d'esquerra: Esquerra Republicana Balear, l'Agrupació Socialista d'Algaida i l'Agrupació Socialista de Pina.

ELS CINC MESOS DEL FRONT POPULAR (FEBRER - JULIOL DE 1936)

El front popular guanya les eleccions de 16 de febrer de 1936. A conseqüència d'aquesta victòria, malgrat que a Mallorca les forces conservadores havien obtingut tots els escons, el 5 de març de 1936, el batle d'Algaida Pere Janer Rafal i tot el consistori presentaren la dimissió dels seus càrrecs. En el seu lloc es formà una Comissió Gestora amb la finalitat de regir el municipi fins a la celebració de noves eleccions.

La comissió va estar formada per set membres: quatre d'Esquerra Republicana Balear: Antoni Mulet Gomila, Sebastià Company Martí, Pere Llull Fullana i Llorenç Antich Fiol; i tres socialistes, dos de l'Agrupació Socialista d'Algaida: Antoni Sastre Rigo i Llorenç Manila Bibiloni; i un de la de Pina: Miquel Mut Oliver. Antoni Mulet Gomila es mantingué a la presidència entre el 7 de març i el 5 de juny de 1936. En la mateixa sessió, Pere Llull Fullana fou nomenat regidor gestor d'Hisenda.

Varen ser mesos durant els quals es produeix un creixent i incontrolat ambient de radicalització política. A Algaida el 5 de maig de 1936 es constituí una agrupació de la joventut d'Acció Popular i existia també una Agrupació de la Joventut Socialista d'Algaida.

Durant aquells mesos, la tensió entre el poder civil i l'Església esclatà amb força. Dia 15 d'abril de 1936, per absència del president de la Comissió Gestora (el batle), Pere Llull queda com a batle en funcions i, dia 17 d'abril, autoritzà al rector d'Algaida a fer una diada a Castelltix. Com que la gent pròxima al clergat i a les dretes tenien previst aprofitar la diada per fer manifestacions violentes antirepublicanes, l'endemà dia 18 d'abril Pere Llull adreçà un escrit al rector Sebastià Guasp en el qual li comunicava: *«obedeciendo a la actual situación social y en evitación de posibles desórdenes en la vía pública, queda revocado dicho permiso anterior»*.

Un altre fet destacat, que esdevingué una de les fites públiques que escalfaren el clima prebèl·lic que es vivia a Algaida, va ser la clausura del Centre Escolar Femení de les religioses agustines el 23 de maig de 1936. Com a conseqüència es produïren tota una sèrie d'aldarulls que dia 6 de juny de 1936 provocà la dimissió d'Antoni Mulet Gomila com a president de la Comissió Gestora. Fou substituït per Joan Oliver Garau, també membre d'ERB. Deu dies després, Sebastià Company n'assumia la presidència. Però a conseqüència d'uns aldarulls produïts arran de la visita d'un grup d'aldarulls de Campos, Sebastià Company deixà la presidència de la Gestora, en sessió plenària de 23 de juny, i Joan Oliver Garau n'assumí el càrrec accidentalment.

Dia 25 de juny de 1936 tingué lloc una sessió extraordinària a l'Ajuntament amb un únic punt en l'ordre del dia: Nomenament de Pere Llull com a president de la Comissió Gestora (batle) per 4 vots i dos en blanc, en el mateix ple, el president accidental li va lliurar les insígnies representatives del càrrec. Càrrec que mantingué fins al 19 de juliol de 1936.

El darrer ofici que Pere Llull signà com a president de la Comissió Gestora va ser dia 18 de juliol: ordenà a la fàbrica d'electricitat d'Algaida que no aturàs el corrent elèctric fins a nova ordre, a causa de la necessitat d'estar comunicats amb el Govern, ja que s'havia produït un alçament contra la República.

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

LA REPRESSIÓ FEIXISTA A ALGAIDA

Pere Capellà que es trobava a Algaida el dia de l'alçament, des del primer moment es va adonar de les conseqüències que hi podia haver. Organitzà la seva fugida i la dels seus amics algaidins. Fins al darrer moment intenta convèncer infructuosament el seu amic Pere Llull i li insistí que fugissin plegats: «Amaga't, que faran desastres», però en Pere Llull li respongué: «I jo, què he fet malament?». Aquestes mateixes paraules Mingo Revulgo les reproduïx d'una manera subtil i soterrada en una de les escenes de l'obra teatral *El rei Pepet* (1954).

A Algaida, des del 19 de juliol de 1936 la majoria d'implicats i afiliats destacats als partits que havien donat suport al Front Popular s'havien amagat o havien desaparegut del municipi.

La caça de republicans d'esquerres i la repressió més indiscriminada i exemplaritzant es produí a Algaida, sobretot arran del desembarcament del capità Bayo a Portocristo dia 16 d'agost de 1936.

«El diumenge 16 d'agost a les 8 del matí els veieren passar a ell i al seu germà Toni pel Campet. Se n'anaven a amagar a una finca d'en Toni que es deia Son Bernat Reus. L'esposa d'aquest hi envià un nebot perquè els avisàs que no sortissin, ja que els falangistes agafaven molts republicans i els duïen a tancar. Els dos germans no feren cas de les recomanacions de la dona d'en Toni sinó que, ben al contrari, es dirigien cap al poble per veure què passava. Quan foren al Colomer els falangistes els agafaren i els dugueren a l'Ajuntament. La seva esposa Francisca el va anar a veure i ell, perquè no patís, li digué que l'endemà l'amollarien. Tot i que volgué tranquil·litzar-la, estava convençut que els durien a tancar».

El 17 d'agost hi havia més de cent republicans detinguts, però els anaren amollant fins que, a les 10 del vespre, només en quedaren tretze. Amollaren els quatre darrers i, immediatament, posaren els altres nou dins cotxes i els dugueren a Manacor.

Aquella nit, Pere Llull Fullana —president de la Comissió Gestora (batle) i membre d'Esquerra Republicana Balear—, juntament amb Llorenç Antich Fiol —integrant de la Comissió Gestora, regidor de festes i representant de la Comissió Gestora al Consell Escolar de Primera Ensenyança i membre d'ERB—, Miquel Jaume Fullana, Antoni Llull Fullana —germà—, Pere Llull Mudoy —pare—; Miquel Mulet Pou; Miquel Oliver Mir —membre de les Joventuts Socialistes—, Joan Oliver Santmartí —president de les joventuts Socialistes Unificades— i Bartomeu Sastre Garcias van ser assassinats brutalment al cementiri de Son Coletes de Manacor. Altres: Joan Bibiloni Capellà, Rafel Clar Amengual, Sebastià Jaume Blascos i Joan Mesquida Plovins —els dos darrers de Pina—. Dels 23 algaidins víctimes del feixisme, 17 ho foren durant aquest període d'incertesa i de desconcert immediat del cop d'estat de Franco; els sis restants foren assassinats entre 1937 i 1939: Felip Fontiroig Jaume, Rafael Ramón Gamero Ginata, Antoni Jordà Oliver i Antoni Trobat Oliver (1937); Jaume Janer Coll (1938) i Miquel Noguera Rigo, membre de les Joventuts Socialistes (1939).

Dia 28 de novembre de 1941, el Jutjat Provincial de Responsabilitats Polítiques de Palma adreçà al batle d'Algaida l'ofici 11.965 amb referència a l'expedient 3.153-41 obert a Pere Llull Fullana, en el qual es demanava els antecedents polítics i socials, càrrecs directius que havia tingut als partits, agrupacions o associacions del Front Popular, els béns que tenia i de

AJUNTAMENT D'ALGAIDA

què vivia, serveis prestats al Glorioso Movimiento Nacional i si s'hi havia oposat d'una manera activa. Dia 5 de desembre de 1941, des de l'Ajuntament d'Algaida, es contestà mitjançant l'ofici núm. 635, però no en podem saber la resposta perquè d'aquest ofici —així com de tots els semblants— n'ha desaparegut la còpia.

Dia 25 d'octubre de 1946 es va inscriure al jutjat d'Algaida la defunció de Pere Llull, en la qual consta que morí dia 18 d'octubre de 1946.

CONCLUSIÓ

En aquest document s'exposa la proposta del Consistori Municipal, que recull la voluntat popular, de nomenar Pere Llull Fullana com a Fill Il·lustre del municipi d'Algaida. Pere Llull Fullana fou batle d'Algaida l'any 1936 en temps de la II República Espanyola, assassinat quan exercia les funcions de batle d'Algaida.

Alhora, vol ser un homenatge a totes les víctimes de la repressió feixista i de totes aquelles persones que lluitaren pels seus drets i per la legitimitat democràtica de la República.

Tenim el deute de reconèixer la importància de totes les dones i de tots els homes que lluitaren per la llibertat i que varen representar el progrés al municipi d'Algaida, amb gratitud i justícia i amb la voluntat de recuperar la memòria de tots els repressaliats i assassinats durant la Guerra Civil.

BIBLIOGRAFIA

ANTICH SERVERA, Rafel. *Memòria als republicans algaidins víctimes de la repressió feixista a Algaida durant la guerra civil de 1936*. Algaida: Ajuntament d'Algaida; Consell de Mallorca, 2022. 2a edició. (Pere Capellà; 2).

CAPELLÀ FORNÉS, Llorenç. *Diccionari Vermell*. Palma: Moll, 1989.

FULLANA PUIGSERVER, Pere. *Pere Capellà (1907-1954). La Lluita incansable per la llibertat*. Algaida: Ajuntament d'Algaida; Consell de Mallorca, 2005. (Pere Capellà; 9)

JANER MANILA, Gabriel. *Pere Capellà, reivindicació*. [Pregó de les Festes de Sant Honorat, 1990]. Algaida: Ajuntament d'Algaida, 2021. (Col·lecció Binària. Pregons; 267).

** ** *

DOCUMENTACIÓ CONSULTADA A LA SECCIÓ HISTÒRICA DE L'ARXIU MUNICIPAL D'ALGAIDA

Llibres d'actes de les sessions plenàries. Reg. 113, 114 i 115.

Llibres i lligalls de correspondència: Reg. 249 i 317.

Fulls de padró d'habitants: Reg. 434.